

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Закарпатський державний університет

ПРОБЛЕМИ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Збірник наукових праць

Ужгород
Поліграфцентр “Ліра”
2011

ББК 81.43
УДК 811.11

П 78 Проблеми романо-германської філології: Збірник наукових праць.
– Ужгород: Поліграфцентр "Ліра", 2011. – 104 с.

Збірник складають наукові праці дослідників України. На фактичному матеріалі розглядаються різні аспекти романо-германського мовознавства та літературознавства, пов'язані з вивченням лексикології, ономазіології, ономастики, синтаксису, лінгвістики тексту, стилістичного синтаксису і перекладознавства, літературної критики.

Для науковців-філологів, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, усіх, хто цікавиться питаннями романо-германської філології.

Редакційна колегія:

Полюжин М.М., д-р філологічних наук, професор (відпов. редактор)

Врабель Т.Т., кандидат філологічних наук, доцент

Томенчук М.В., кандидат філологічних наук, доцент

Андрусь А.Ф., кандидат філологічних наук, доцент

Мотрук В.П., доцент

*Рекомендовано до друку
науково-методичною радою
Закарпатського державного університету
(Протокол №2 від 13.12.2011 р.)*

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ №16257-4729Р, видане Міністерством юстиції України
20.01.2010 р.

© Поліграфцентр "Ліра", 2011

ЗМІСТ

Полюжин М.М.

Основні завдання й етапи лінгвоконцептуальних досліджень.....5

Боканча О.М.

Актуальність проблем когнітивно-гендерної фразеології 15

Ваврінчик Р.Я.

Прагматико-комунікативний аспект у навчанні іноземній мові 28

Врабель Т.Т.

Вербальна реалізація міжкультурної комунікації у перекладі 33

Ішук Т.Т.

Нейролінгвістичне програмування у аспекті викладання іноземних мов на сучасному етапі 45

Качмар О.Ю.

Роль мультимедійних засобів у формуванні навичок англомовної професійно-спрямованої комунікативної компетенції майбутніх менеджерів 54

Климків Є.М.

Реалізація лінгвокультурного концепту на прикладі назв фільмів та їх перекладів 58

Мотрук В.П., Табанюхова О.М.

Читання як компонент навчання професійно зорієнтованої іноземної мови студентів немовних факультетів університету 65

Вербальна реалізація міжкультурної комунікації у перекладі

Стаття присвячена дослідженню способів вираження міжкультурної комунікації у перекладі. Розглядаються види й визначення перекладу, компоненти комунікативної компетенції та способи адекватної передачі міжкультурної комунікації у перекладі. Автор доходить висновку, що міжкультурна компетенція спеціаліста, який володіє іноземною мовою й основними навичками перекладу, співвідноситься з його комунікативною компетенцією, додає їй міжкультурний вимір, при цьому має власні компоненти, які не входять у комунікативну компетенцію.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, переклад, комунікативна компетенція, перекладацькі трансформації.

Статья посвящена исследованию способов выражения межкультурной коммуникации в переводе. Рассматриваются виды и дефиниции перевода, компоненты коммуникативной компетенции и способы адекватной передачи межкультурной коммуникации в переводе. Автор приходит к заключению, что межкультурная компетенция специалиста, владеющего иностранным языком и основными навыками перевода, соотносится с его коммуникативной компетенцией, добавляет ей межкультурное измерение, при этом имеет собственные компоненты, которые не входят в коммуникативную компетенцию.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, перевод, коммуникативная компетенция, переводческие трансформации.

VRABEL T.T. VERBAL REALIZATION OF CROSS-CULTURAL COMMUNICATION IN TRANSLATION

The article deals with the means of expressing cross-cultural communication on translation. The types and definitions of translation are given, the components of communicative competence are described and the ways of proper rendering of cross-cultural communication in translation are revealed. The author comes to the conclusion that the cross-cultural compe-

tence of a specialist that knows a foreign language and the main skills of translation is related to his/her communicative competence, adds a cross-cultural dimension to it and has some components of its own that are not part of the communicative competence.

Keywords: *cross-cultural communication, translation, communicative competence, translator's transformations.*

Переклад є засобом спілкування людей різних національностей, тобто засобом міжмовної та міжкультурної комунікації. Без знань певних правил перекладацька робота може виявитися невдалою й проблематичною.

Розглянемо термін «міжкультурна комунікація». Найбільш загальним визначенням є спілкування представників різних культур. Оскільки під час розмови між представниками різних культур люди говорять різними мовами, вони користуються послугами перекладача, який повинен не лише перекладати речення, але й знати культуру країни, мову якої він перекладає. Він слугує посередником для обох сторін, пояснює головні правила поведінки, традиції країни, а також повинен підібрати такий еквівалент мовній одиниці, який би безпосередньо відображав чужу культуру. Основою для досягнення взаєморозуміння у міжкультурній комунікації (далі – МК) є співпереживання – підставлення себе на місце іншої людини, спроба побачити світ її очима. Якщо це вдається перекладачу, то процес перекладу можна вважати вдалим.

Усний переклад, безперечно, має свою специфіку – перекладач повинен дотримуватися й тлумачити міміку, жести та позу мовців. Він повинен підказати що саме може розцінюватися як недоречне під час розмови з іноземним гостем і поводитися так, щоб не образити співрозмовників. Наведене вище не виключає важливість знань культури іншої країни для письмового перекладу. Наприклад, листування у кожній країні має жорсткі правила, які перейшли у сферу ділової електронної комунікації. Нехтування цими правилами зведе всю роботу перекладача нанівець. Знання формул ввічливості, оформлення листів, форм звертання до різних за віком, статусом, статтю людей, використання стилістично забарвленої лексики є обов'язковим для перекладу листів.

Переклад художніх творів, як найвищий ступінь перекладу, також неможливо уявити без знань МК. Літературні тексти багаті на стилістичні засоби, які спираються й відображають культурну спадщину країни. Адекватний переклад можливий лише у тому випадку, якщо перекладач зможе знайти у своїй культурі не менш виразну мовну одиницю, яка здагна так само подіяти на іноземного читача як і на носія мови.

Саме поняття «переклад» полісемантичне й містить як процес (інтелектуальну діяльність), так і результат цього процесу (мовленнєвий твір, текст перекладу). Складність поняття відображена у значній кількості визначень перекладу. Один із засновників російської теорії перекладу, Л.С. Бархударов пропонує таке визначення: «Перекладом називаємо процес перетворення мовленнєвого твору однією мовою у мовленнєвий твір іншою мовою зберігаючи при цьому незмінним план змісту, тобто значення» [1: 11]. На думку О.С. Ахманової, переклад – це передача інформації, яка міститься у цьому мовленнєвому творі, засобами іншої мови. І.Р. Гальперін визначає переклад як передачу смислового змісту та стилістичних особливостей висловлювання однією мовою засобами іншої мови. Г.В. Колшанський вважає, що переклад як один із найважливіших видів комунікативної діяльності орієнтується насамперед на повну й адекватну передачу мови-оригіналу, яка містить усю сукупність імплікацій мовного, соціального та культурного планів.

Структуралісти визначають переклад як перетворення структури мовленнєвого твору, під час якого зберігається план змісту, змінюється план вираження і одна мова замінюється іншою. Прихильники денотативних поглядів на переклад вважають його процесом опису за допомогою мови перекладу денотатів, які описані мовою оригіналу; послідовники трансформаційних методів стверджують, що переклад – це перетворення одиниць і структур вихідної мови в одиниці й структури мови перекладу; на думку послідовників семантичних теорій переклад полягає у виявленні сутності еквівалентних відношень між змістом оригіналу й перекладу [3: 5-11]. Текстологи зазначають, що переклад як результат перекладацької діяльності є «аналогом оригіналу», а переклад як процес – «це специфічна усна чи письмова діяльність, спрямована на передачу існуючого однією мовою усного чи письмового тексту (твору) іншою мовою зберігаючи при цьому інваріантність змісту й характеристик оригіналу та авторську автентичність» [цит. за 14: 9-10].

Різноманітним аспектам перекладу з точки зору МК присвячені дослідження вітчизняних та закордонних мовознавців (Верещагін, Костомаров 1985, 1999; Кабакчі 1993, Кубрякова 1994, Фурманова 1994, Тер-Мінасова 2000, Карасік 2002, Стернін 2002, Hall 1959, 1983, 1988, 1990, 1992; Kluckhohn, Strodtbeck 1961; Hymes 1971, 1972, 1974; Hofstede 1980, Goodenough 1981, Samovar, Porter 1981; Tannen 1984, 1986; Bennett 1986, Gudykynst, Ting-Toomey 1992; Wierzbicka 1992, 1997; Triandis 1994, 1995; Blum-Kulka 1997, Kim 2000, Scollon 2001 та ін.).

Ми дотримуємося функціонального лінгвістичного підходу до перекладу, який ще був закладений у працях Л.С.Бархударова й В.С. Вино-

градова, а перед ними концепціями чеських лінгвістів В. Матезиуса й О. Фішера [8: 92]). Російські теоретики перекладу А.В. Федоров й Я.І. Рецкер розробили лінгвістичну теорію перекладу, яка отримала назву «теорії регулярних відповідників», і визначили логічні механізми перекладу – трансформації генералізації й конкретизації.

Раніше лінгвістична теорія розглядалася як набір формальних засобів й послуговувалася словами й граматичними конструкціями як одиницями перекладу [2: 5-6]. Однак у наш час у мовознавстві спостерігаємо перехід від формалістичного до комунікативної підходу і тому все більше дослідників схильні виділяти мовленнєвий твір (зв'язний текст) в якості одиниць перекладу. Сам А.В. Федоров підкреслює, що матеріалом аналізу «служуть лише тексти як мовленнєві твори»; він вважає, що переклад передбачає вміння «виразити вірно й повно засобами однієї мови те, що вже виражено засобами іншої мови» [15: 10].

Лінгвістичний підхід до вивчення перекладу передбачає питання про характер співвідношення двох мов та їхніх стилістичних засобів, а також аналіз мовних засобів вираження, які використовуються під час перекладу. Проте, на думку А.В. Федорова, лінгвістичний шлях вивчення не є достатнім для постановки й вирішення всіх проблем перекладу. Необхідно враховувати психологічні, етнографічні, історичні, соціокультурні й країнознавчі аспекти [15: 21-23].

Переклад – це комплексна діяльність, у процесі якої відбувається не лише заміна однієї мови іншою. У перекладі взаємодіють різні культури, особистості, менталітети, традиції й настанови. Переклад є цінним джерелом інформації про мови, які беруть участь у процесі перекладу, а також про культури, яким ці мови належать. Сучасна теорія перекладу виходить з того, що переклад, як і мова, є засобом спілкування. Саме тому мета лінгвістичного й комунікативного дослідження перекладу – створення комунікативної моделі перекладу.

Комунікативна концепція перекладу враховує особливості перекладу як акту міжмовної комунікації. Такий підхід закладений у працях німецьких дослідників О. Каде й А. Нойберта та російських вчених В.Н. Комісарова і А.Д. Швейцера. Основою для зіставлення у перекладі є елементи комунікативного процесу, зокрема, цілі комунікації. Ключовими поняттями у комунікативній теорії перекладу є поняття комунікативного наміру й комунікативного ефекту.

Комунікативний намір – це мета, яку ставить перед собою адресант у процесі комунікації: повідомлення адресанту про оточуючий світ, намір адресанта виразити своє ставлення до інформації, яка повідомляється, спонукання адресата до виконання певних дій. Комунікативний ефект – це ступінь, в якій адресанту вдалося донести до адресата свої комунікативні

наміри. Ступінь комунікативної ефекту залежить від дієвості (ефективності) обраних адресантом мовних засобів та від фонових знань адресата (ступеня його інформованості про предмет розмови).

Комунікативні наміри відправника вихідного тексту створюють основу, на якій відбувається зіставлення мови оригіналу та перекладу. У вихідній мові цілі повідомлення виражаються за допомогою власних специфічних мовних засобів, перекладач повинен знайти їм відповідники у мові перекладу для вираження тих самих цілей комунікації, тобто набір лексичних і граматичних одиниць, проводячи при цьому необхідні перетворення (трансформації).

З точки зору теорії МК, під час перекладу зіставляються не лише дві мови, але й дві культури у широкому розумінні цього слова. Через міжкультурні відмінності те, що зрозуміле носіям однієї мовної культури, може викликати непорозуміння в іншомовного адресата тексту перекладу. Тому завдання перекладу передбачає не лише пошук еквівалентних відповідників для передачі комунікативної настанови відправника, але й надання адресату необхідних для розуміння пояснень, щоб реакція іншомовного адресата відповідала реакції адресата повідомлення вихідною мовою [2: 7-9]. Саме тоді переклад стане тотожним або еквівалентним.

При цьому необхідно враховувати той факт, що процес міжмовної комунікації має складну структуру й багато факторів, які впливають як на процес перекладу, так і на кінцевий результат. Р.К. Міньяр-Білоручев зазначає, що «науці про переклад необхідно вивчати умови породження вихідного тексту, умови сприйняття тексту перекладу, соціальний статус комунікантів, мовленнєву ситуацію та різні супутні явища, що входять у складне поняття комунікації, яка становить об'єкт науки про переклад [10: 7].

Відомий російський перекладознавець А.Д. Швейцер визначає переклад як «односпрямований і двофазний процес міжмовної й міжкультурної комунікації, під час якої на основі первинного тексту, який було піддано цілеспрямованому («перекладацькому») аналізу, утворюється вторинний текст (метатекст), який заміняє первинний в іншому мовному й культурному середовищі; процес, що характеризується настановою на передачу комунікативного ефекту первинного тексту і який частково модифікується відмінностями між двома мовами, між двома культурами та двома комунікативними ситуаціями» [17: 75].

Включення перекладу до парадигми міжмовної комунікації веде до усвідомлення того, що переклад є видом мовного посередництва, яке В.Н. Комісаров визначає як «перетворення вихідного повідомлення у таку мовну форму, яка може сприйматися Рецептором... Мовний посе-

редник повинен добути інформацію з тексту вихідного повідомлення («оригіналу») й передати її іншою мовою» [7: 3-19].

На думку В.Н. Комісарова, переклад – це вид мовного посередництва, який повністю спрямований на оригінал. Переклад становить іншомовну форму існування повідомлення, яке міститься в оригіналі. Тексти перекладу й оригіналу визнаються комунікативно рівноцінними, тобто здатними виконувати ту саму функцію (або функції) за різних умов комунікації. Звідси, завдання перекладу – забезпечити такий тип міжмовної комунікації, за якого текст, який створюється мовою рецептора, міг би бути повноцінною заміною оригіналу й ототожнюватися рецепторами перекладу з оригіналом у функціональному, структурному й змістовному відношенні [8; 8: 42-45].

Таким чином, переклад задовольняє суспільну потребу, а перекладач керується наданим йому суспільним замовленням. К.Л. Латишев стверджує, що переклад повинен задовольнити потребу суспільства у двомовній комунікації, яка максимально наближена до природньої одномовної комунікації. Саме тому переклад має суспільне призначення, яке полягає у максимальному забезпеченні двомовної комунікації. «Переклад – це вид мовного посередництва, суспільне призначення якого полягає у тому, щоб максимально наблизити опосередковану двомовну комунікацію за повнотою, ефективністю, природністю до звичної одномовної комунікації» [9: 10].

За такого підходу визначальним принципом еквівалентності тексту є комунікативно-функціональна ознака, тобто рівність комунікативної ефекту оригіналу й перекладу на реципієнтів. Однак необхідно пам'ятати і про збереження змісту, функцій, стилю, стилістичних, комунікативних й художніх цінностей оригіналу.

У процесі міжмовної комунікації функціонують дві мовні системи, вони, як відзначає В.Н. Комісаров, функціонують не незалежно один від одного, а паралельно використовують комунікативно еквівалентні одиниці.

Для успішного здійснення міжмовного комунікативного процесу необхідно враховувати фактори міжмовної комунікації (термін Ю. Найди [11: 180]): 1) характер повідомлення; 2) наміри автора, і, відповідно, й перекладача як його довірену особу; 3) тип аудиторії, у якій і для якої здійснюється міжмовне перекодування [11: 114-131], а також інформаційні фактори (О. Каде поділяє їх на об'єктивні та суб'єктивні [4: 69-75]).

Фактор інформаційної насиченості містить декілька рівнів, по перше, фонетико-графічний, за ним слідує лексико-граматичний, який є найважливішим, на думку М. Халідея [16: 42-45]. Саме на лексичному рівні проявляються основні культурологічні відмінності, тобто семан-

ичні особливості понятійної картини світу у свідомості людини. Подолання цих відмінностей є суттю перекладацьких трансформацій, які і становлять власне переклад.

Перекладацькі трансформації – особливий вид міжмовного перекладу, яке проявляється у зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту під час збереження інформації, яка передається. Типологічно вони поділяються на стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні, лексичні і граматичні трансформації.

Стилістичні трансформації полягають у зміні стилістичного забарвлення одиниці, яка перекладається. Морфологічні трансформації передбачають заміну однієї частини мови іншою або декількома частинами мови (наприклад, англійське «top management», де перший елемент іменник, відповідає українському «вище керівництво», де першим стоїть прикметник). Синтаксичні трансформації – зміна синтаксичних функцій слів і словосполучень, які супроводжуються перебудовою синтаксичних конструкцій, наприклад, перетворення одного типу підрядного речення в інший або трансформації пасивної конструкції в активну і т. ін. Семантичні трансформації базуються на різноманітних причинно-наслідкових зв'язках, які існують між елементами ситуацій, що описуються. Лексичні трансформації становлять відхилення від прямих словникових відповідників, зазвичай через те, що обсяг значень лексичних одиниць вихідної мови та мови перекладу не збігається. Граматичні трансформації – це перетворення структури речення у процесі перекладу відповідно до норм мови перекладу.

На практиці трансформації, зазвичай, бувають змішаного типу й зустрічаються у різних комбінаціях [5, 12]. Крім описаної вище типології, існують класифікації різних видів перекладацьких трансформацій. Подібні класифікації розроблені Л.С. Бархударовим, В.Н. Комісаровим, Я.І. Рецкером.

Л.С. Бархударов розрізняє такі види трансформацій: перестановки, заміни, додавання, опущення. В.Н. Комісаров виділяє лексичні (перекладацьке транскрибування, калькування й транслітерацію) й граматичні трансформації (членування речення, об'єднання речень, граматичні заміни (форми слова, частини мови або частини речення), а також третій тип перекладацьких трансформацій – це змішаний тип або як він їх називає "комплексні лексико-граматичні трансформації" (антонімічний переклад, експлікацію й компенсацію). Я.І. Рецкер [13] також поділяє перекладацькі трансформації на лексичні і граматичні трансформації і класифікує сім різновидів лексичних трансформацій (диференціація значень; конкретизація значень; генералізація значень; смисловий розвиток; антонімічний пе-

реклад; цілісне перетворення; компенсація втрат у процесі перекладу) і розуміє граматичні трансформації як перетворення структури речення у процесі перекладу відповідно до норм мови перекладу.

Як це вже відзначалося вище, у практиці перекладу найчастіше мають місце змішані типи трансформацій та їх комбінації. Реалізація цих комплексних трансформацій і становить лінгвістичну основу перекладу у МК.

Останнім часом перекладознавці все більше уваги приділяють вивченню проблеми взаємодії перекладу й міжкультурної комунікації. Мовознавці визнають за професійним перекладачем усвідомлення його соціальної етики. Отже, етичну компетенцію як відображення того, що перекладач працює в умовах багатостороннього контексту, можна розглядати як додатковий компонент перекладацької компетенції.

Очевидним є те, що переклад і міжкультурні дослідження мають цілу низку спільних питань і концепцій, зокрема, такі концепції як міжкультурна компетенція, культурна ідентифікація та також кросскультурна взаємодія. Обидві дисципліни, переклад і міжкультурна комунікація, вивчають мову й культуру як сфери спеціального тренінгу, спрямованого на набуття культурної ідентифікації. Внаслідок цього учні та студенти розвивають лінгвістичні й поведінкові аспекти сприйняття міжкультурної комунікації та результати цієї поведінки [19: 19].

Міжкультурна комунікація – це розмова між учасниками, які належать до різних культур і, відповідно, мають значні культурно обумовлені відмінності у спілкуванні; ці відмінності значною мірою впливають на ефект і результат комунікативної події. Якщо у процесі міжкультурної комунікації її учасники хочуть досягнути успіху в розмові, вони будуть вимушені використовувати спеціальні мовні варіанти й дискурсивні стратегії, які відрізнятимуться від тих, якими вони користуються для спілкування всередині власної культури.

Комунікація передбачає наявність в її учасників комунікативної компетенції, тобто знання використовуваних у комунікації символічних систем й правил їх функціонування втілених у принципах комунікативної взаємодії. Людина одночасно належить до декількох груп (сім'я, спільнота, учбовий або трудовий колектив, соціальний прошарок, етно-релігійна група), а розмова всередині цих груп формує його комунікативну компетентність. Більші групи називають національними або регіональними культурами, вони визначають когнітивну й прагматичну основи комунікативної діяльності особистості. Комунікація кожної конкретної особи обумовлена її унікальним індивідуальним досвідом. Під час комунікації (тобто у процесі обміну повідомленнями), постійно відбувається відтворення смислів, а вони часто не збігаються навіть у

людей, які спілкуються однією і тією самою мовою і належать до тієї самої культури. Саме тому під час розмови представників різних мов і культур комунікація значно ускладнюється.

Міжкультурна комунікація передбачає засвоєння знань з галузі історії, культури, економіки й політики країн, мова яких вивчається і набуття професійної компетенції. До загальної, базової компетенції належать набуття декларативних, соціокультурних і міжкультурних знань. Соціокультурні знання охоплюють основні соціальні сфери суспільства, зокрема, повсякденне життя, умови життя, міжособистісні стосунки, систему цінностей, переконань та стосунків, а також правила етикету, традицій та ритуалів.

Комунікативна компетенція як вершина формування професійної міжкультурної компетенції складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: лінгвістичної, соціолінгвістичної та прагматичної компетенцій, які включають функціонування моделей соціальної взаємодії, мовленнєву компетенцію, яка уможливорює засвоєння найбільш важливих правил побудови ділової аргументації й переконання (у переговорах, наукових дискусіях, публічних виступах); адаптацію до ділових мовленнєвих ситуацій, вміння вести діалог (співбесіди, наради, переговори, презентації), правильну побудову зв'язного письмового тексту (документи, звіти, запити, ділові листи).

Прагматична компетенція є найбільш важливою для МК. Її складники, компетенція дискурсу й функціональна компетенція, передбачають не лише знання основних принципів побудови тексту, але й вміння розподілити й підготувати інформацію у різних типах тексту, правила побудови ділового листа, звіту, доповіді, публічного виступу та ін., а також вміння вести діалог, адаптуватися до мовленнєвих ситуацій і т. ін.

Досвід свідчить про те, що формування лінгвістичного компонента комунікативної компетенції є найбільш складною і актуальною проблемою професійного навчання. Зупинимось на ситуації переговорів як найбільш значущій у діловій МК. Це обумовлено тим, що під час переговорів мова функціонує на двох рівнях: логічному (для ділових пропозицій) та практичному (семантика, синтаксис і стилістика). Мале значення не лише те, що сказане, але й те, яка прихована інформація передана чи повинна зробити враження на адресата. Вибір слів людиною, яка веде переговори, може також вказувати на певну позицію, оформлювати й передбачати її. Таким чином, ефективна міжкультурна комунікація, зокрема в ситуації переговорів, полягає у вмінні використовувати всі її компоненти. Серед цих компонентів важливе місце належить стилю ділової розмови. Саме вербальне повідомлення слугує контекстом комунікації. Майстерність комуніканта проявляється не

лише в культурі його мовлення, але й у вмінні найбільш точно підібрати релевантні для цього моменту розмови стилістичні засоби, які підлягають адекватному перекладу.

Теми міжкультурних, міжрелігійних та міжетнічних комунікацій, а також забезпечення їхньої адекватності набувають все більшої актуальності останнім часом. Міжкультурна комунікація, контакти і зв'язки є важливою ланкою сучасної дійсності у період інтернаціоналізації й глобалізації світової економіки, утворення транснаціональних компаній і спільних підприємств, соціально-культурної перебудови світу. У зв'язку з інтеграцією України у світовий економічний і культурний простір, розширенням і якісною зміною міжнародних зв'язків, розвитком сучасних технологій та збільшенням обсягів інформації наявність міжкультурної компетенції, зокрема адекватне володіння іноземною мовою й комунікативними навичками, стає однією з найважливіших умов попиту на спеціалістів на ринку праці.

Процес набуття міжкультурної компетенції передбачає не лише навчання іноземній мові, але й комплексне формування особистості. У зв'язку з цим важливим завданням є формування мовної особистості нового типу (концепції Ю.Я. Караулова, Т.Н. Богіна, І.І. Халєєвої, Н.Д. Гальскової), тобто сукупності здібностей людини до іншомовної комунікації на міжкультурному рівні, під яким розуміємо адекватну взаємодію з представниками інших культур. Всеохоплюючий вплив культури на особистість визначає не лише лінгвістичні, але й психологічні аспекти комунікації, полегшуючи розмову носіїв тієї самої культури та ускладнюючи спілкування носіїв різних культур. Міжкультурна комунікація має власні закономірності, які мають значний вплив на взаємодію суб'єктів такої комунікації. Відповідно, така комунікація повинна стати об'єктом методичного дослідження, а його результати необхідно залучити у методику цілеспрямованого формування навичок міжкультурної комунікації.

Для здійснення продуктивної міжкультурної комунікації, що спирається на врахуванні її лінгвістичних і психологічних особливостей, мовна особистість повинна володіти міжкультурною компетенцією, яка не тотожна комунікативній компетенції носія мови і може бути властива виключно міжкультурному комуніканту – мовній особистості, яка під час вивчення мов пізнала як особливості різних культур, так і особливості їхньої взаємодії.

Міжкультурна компетенція – це здатність мовної особистості вийти за межі власної культури та набути властивості посередника культур, не втрачаючи власної культурної ідентичності. Міжкультурна компетенція має комплексну структуру й пов'язана з іншомовною ко-

мунікативною компетенцією складним чином. Формування міжкультурної компетенції відбувається не лише на інтелектуально-когнітивному рівні, але й торкається психічних й емоціональних процесів. Формування такої компетенції забезпечується застосуванням специфічних принципів (пізнання й урахування культурних універсалій, культурно-пов'язаного вивчення як рідної, так і іноземної мов, етнографічності, мовленнєвих стратегій і стратегій поведінки, усвідомлюваності, контроль за власними психологічними станами, емпатію), особливим змістом навчання й системою завдань, яка враховує як особливості феномена культури, так і закономірності міжкультурної комунікації.

Міжкультурна компетенція спеціаліста, який володіє іноземною мовою й основними навичками перекладу, співвідноситься з його комунікативною компетенцією, додає їй міжкультурний вимір, при цьому має власні компоненти, які не входять у комунікативну компетенцію. Міжкультурна компетенція передбачає формування не лише навичок міжкультурної комунікації, але й вмінь застосувати їх і таким чином забезпечити продуктивність евристичних процедур і стратегій постійного пізнання особливостей конкретних культур, а також особливостей їхньої взаємодії.

Список використаної літератури

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода. – М.: Междунар. отношения, 1975. – 240с.
2. Бреус Е.В. Теория и практика перевода с английского на русский. М.: Высшая школа, 1990. – 103с.
3. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). – М.: Издательство института общего и среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
4. Каде О. Проблема перевода в свете теории коммуникации // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М.: Междунар. отношения, 1978. – С.69-90
5. Казакова .А. Практические основы перевода. English-Russian. – Серия: Изучаем иностранные языки. - СПб.: Издательство Союз, 2000. – 320с.
6. Комиссаров В.Н. Теория перевода (Лингвистические аспекты). – М.: Высшая школа, 1990.
7. Комиссаров, В.Н. Общая теория перевода: учебное пособие / В.Н. Комиссаров. – М.: ЧеРо, 1999. – 136 с.
8. Комиссаров, В.Н. Современное переводоведение: курс лекций / В.Н. Комиссаров. – М.: ЭТС, 1999. – 192 с.
9. Латышев Л.К. Переклад: проблемы теории, практики и методики преподавания. – М: Просвещение, 1988.

10. Миньяр-Белоручев Р.К. Общая теория перевода и устный перевод. – М.: Воениздат, 1980.
11. Найда Ю.К. науке переводить // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М: Междунар. отношения, 1978. – С. 114- 136.
12. Оболенская Ю.Л. Художественный перевод и межкультурная коммуникация. – М.: Высшая школа, 2006. – 335с.
13. Рецкер Я.И. Что же такое лексические трансформации? // «Тетради переводчика» №17. – М.: Международные отношения, 1980 – С.72-84.
14. Семко С.А. та ін. Проблемы общей теории перевода. Таллин: «Валгус», 1988.
15. Федоров А.В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы). – М: Издательский дом «Филология ГРИ», 2002. – 415с.
16. Халидей М. Сопоставление языков // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М: Междунар. отношения, 1978. – С. 42-55.
17. Швейцер А.Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. -- М, 1988.
18. Cronin, Michael Translation and Globalization, London: Routledge, 2003.
19. Schäffner, Christina Translation and Intercultural Communication: Similarities and Differences. Studies in Communication Sciences 3/3, 2003. – P. 79-107.
20. Witte, Heidrun Die Kulturkompetenz des Translators. Begriffliche Grundlegung und Didaktisierung, Tübingen: Stauffenburg, 2000.

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ
ФІЛОЛОГІЇ**

Збірник наукових праць

Коректура авторська
Верстка Мирослави Токар

Підписано до друку 28.12.2011. Формат 64х90/16.
Папір офсетний. Зам. № 71. Умов. друк. арк.7. Тираж 100 прим.
Гарнітура Times New Roman.

Поліграфцентр “ЛПРА”: 88000, м. Ужгород, вул. Митрака, 25.
Серія ЗТ № 24 від 7 листопада 2005 року.